

הַלְבוֹת מִתְּנוּת עֲנִיִּים פָּרָק ט

א. כָּל עִיר שֵׁישׁ בָּהּ יִשְׂרָאֵל חִיבִין לְהַעֲמִיד גִּבְאֵי צְדָקָה, אֲנָשִׁים יְדוּעִים וְנֶאֱמָנִים שִׁיְהִיו מְחֻזְרִין עַל הָעָם מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, וְלֹקְחִין מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֶה שֶׁהוּא רָאוּי לָתֵן, וְדָבָר הַקָּצוּב עָלָיו; וְהֵן מְחַלְקִין הַמַּעוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, וְנוֹתְנִין לְכָל עָנִי וְעָנִי מִזִּזְנוֹת הַמִּסְפִּיקִין לְשִׁבְעַת יָמִים. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאת קֶפֶה שֶׁלְצְדָקָה.

ב. וְכֵן מַעֲמִידִין גִּבְאֵין שְׁלֹקְחִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִכָּל חֶצֶר פֶּת וּמִיָּנִי מֵאֶכָּל וּפְרוֹת, אוֹ מַעוֹת מִמֵּי שֶׁהוּא מִתְנַדֵּב לְפִי שְׁעָה; וּמְחַלְקִין אֶת הַגָּבוֹי לְעֶרֶב בֵּין הָעֲנִיִּים, וְנוֹתְנִין לְכָל עָנִי מִמֶּנּוּ פֶרֶנְסַת יוֹמוֹ. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא תִמְחוּי.

ג. מַעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ, בְּקֹהֶל מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהֶן קֶפֶה שֶׁלְצְדָקָה; אֲבָל הַתִּמְחוּי, יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְגּוּ בּוֹ וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא נִהְגּוּ בּוֹ. וְהַמִּנְהֵג הַפְּשוּט הַיּוֹם, שִׁיְהִיו גִּבְאֵי הַקֶּפֶה מְחֻזְרִין בְּכָל יוֹם וּמְחַלְקִין מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.

ד. בַּתְּעֻנוּת, מְחַלְקִים מִזִּזְנוֹת לְעֲנִיִּים; וְכָל תְּעֻנִּית שֶׁאֲכָלוּ הָעָם וְלָנוּ, וְלֹא חָלְקוּ צְדָקָה לְעֲנִיִּים הָרִי אֵלּוּ כְּשׁוֹפְכֵי דָמִים, וְעֲלִיָּהֶם נֹאמַר בַּקֶּבֶלָה "צֶדֶק יִלִּין בָּהּ וְעֵתָה מִרְצָחִים" (ישעיהו א, כא). בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֵׁלֹא חָלְקוּ הַפֶּת וְהַפְּרוֹת שְׁאוּכָלִים בָּהּ הַפֶּת כְּגוֹן תִּמְרִים אוֹ עֲנָכִים; אֲבָל אִם אַחֲרוּ הַמַּעוֹת אוֹ הַחֲטִים, אֵינָן כְּשׁוֹפְכֵי דָמִים.

ה. הַקֶּפֶה אֵינָה נִגְבִּית אֲלֵא בַּשָּׁנִים, שֶׁאֵין עוֹשִׂים שְׂרָרָה עַל הַצָּבוּר בְּמִמּוֹן בַּפְּחוֹת מִשָּׁנִים; וּמִתָּר לְהֵאֱמִין אֶחָד עַל הַמַּעוֹת שֶׁלְקֶפֶה. וְאֵינָה נִתְחַלֶּקֶת אֲלֵא בְּשִׁלּוּשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּדִינֵי מִמּוֹנוֹת שְׁנוֹתָן לְכָל אֶחָד דִּי מַחֲסוּרוֹ לְשַׁבָּת. וְהַתִּמְחוּי נִגְבָּה בְּשִׁלּוּשָׁה, שֶׁאֵינוּ דְּבַר קָצוּב; וּמִתְחַלֵּק בְּשִׁלּוּשָׁה. הַתִּמְחוּי נִגְבָּה בְּכָל יוֹם, וְהַקֶּפֶה מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת; וְהַתִּמְחוּי לְעֲנִי עוֹלָם, וְהַקֶּפֶה לְעֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר בְּלִבָּד.

ו. רִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹת קֶפֶה תִמְחוּי, וְתִמְחוּי קֶפֶה, וּלְשְׁנוֹתָן לְכָל מֶה שִׁירְצוּ מִצָּרְפִי צָבוּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְנוּ כֵּן בְּשַׁעֲהַ שְׁגָבוּ; וְאִם הָיָה בַּמְדִּינָה חֶכֶם גְּדוֹל שֶׁהִפֵּל גּוֹבִין עַל דַּעְתּוֹ, וְהוּא יַחֲלֵק לְעֲנִיִּים כְּפִי מֶה שִׁירְאָה הָרִי זֶה רִשְׁאֵי לְשְׁנוֹתָן לְכָל מֶה שִׁירְאָה לוֹ מִצָּרְפִי צָבוּר.

ז. גִּבְאֵי צְדָקָה, אֵינָן רִשְׁאִין לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה בְּשׁוּק, אֲלֵא כְּדִי שִׁיְהִיָּה זֶה פּוֹרֵשׁ לְשַׁעַר וְזֶה פּוֹרֵשׁ לְחֻנוֹת, וְגוֹבִין. מִצָּא הַגִּבְאֵי מַעוֹת בְּשׁוּק לֹא יִתְּנֵם לְתוֹךְ כִּיסּוֹ, אֲלֵא נוֹתְנֵן לְתוֹךְ אֲרֻנְקֵי שֶׁלְצְדָקָה; וְלִכְשִׁיגִיעַ לְבֵיתוֹ, יִטְלֵם. הָיָה הַגִּבְאֵי נוֹשֶׂה בַּחֲבֵרוֹ מִנָּה, וּפָרְעוֹ בְּשׁוּק לֹא יִתְּנֵם לְתוֹךְ כִּיסּוֹ, אֲלֵא יִתְּנֵם לְתוֹךְ אֲרֻנְקֵי שֶׁלְצְדָקָה; וְלִכְשִׁיגִיעַ לְבֵיתוֹ, יִטְלֵם. וְלֹא יִמְנֶה מַעוֹת הַקֶּפֶה שָׁנִים שָׁנִים אֲלֵא אֶחָד אֶחָד, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שֶׁנֹּאמַר "וְהִיִּיתֶם נִקִּים מֶה", וּמִיִּשְׂרָאֵל" (במדבר לב, כב).

ח. גִּבְאֵי צְדָקָה שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק מִצָּרְפִין הַמַּעוֹת דִּינְרִין לְאַחֲרִים, וְאֵין מִצָּרְפִין לְעַצְמָן; גִּבְאֵי תִמְחוּי שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק מוֹכָרִים לְאַחֲרִים, וְאֵין מוֹכָרִים לְעַצְמָם. וְאֵין מְחַשְׁבִּים בְּצְדָקָה עִם גִּבְאֵי צְדָקָה, וְלֹא בַּהֲקֻדָּשׁ עִם הַגִּזְבְּרִין שֶׁנֹּאמַר "אֶךְ

לא־יחַשַׁב אַתֶּם, הַכֶּסֶף הַנָּתֵן עַל־יָדָם: כִּי בְּאַמוֹנָה, הֵם עֹשִׂים”
(מלכים ב כב,ז).

ז. מִי שֵׁיִשָּׁב בַּמְדִּינָה שְׁלוֹשִׁים יוֹם, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַתֵּן צְדָקָה לַקֶּפֶה עִם בְּנֵי הַמְדִּינָה; יֵשֵׁב שָׁם שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַתֵּן הַתְּמָחוּי; יֵשֵׁב שָׁם שְׁשָׁה חֳדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַתֵּן צְדָקָה בְּכִסּוֹת שְׂמֹכְסִים בָּהּ עֲנִי הָעִיר; יֵשֵׁב שָׁם תְּשַׁע חֳדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַתֵּן צְדָקָה לַקְּבוּרָה שְׁקוּבְרִין בָּהּ אֶת הָעֲנִיִּים וְעוֹשִׂין לָהֶם כָּל צָרָכֵי קְבוּרָה.

י. מִי שֵׁיִשָּׁב לוֹ מִזֶּזֶן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, אֲסוּר לוֹ לִטֹּל מִן הַתְּמָחוּי; הָיוּ לוֹ מִזֶּזֶן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעוּדוֹת, לֹא יִטֹּל מִן הַקֶּפֶה. הָיוּ לוֹ מֵאֲתָיִם זֶזֶז, אָף עַל פִּי שְׂאִינֹו נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ חֲמִשִּׁים זֶזֶז, וְהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם הָרִי זֶה לֹא יִטֹּל לִקְט שְׂכָחָה וּפְאָה וּמַעֲשֹׂר עֲנִי; הָיוּ לוֹ מֵאֲתָיִם חֲסֵר דִּינָר אֶפְלוֹ אֶלֶף נוֹתָנִין לוֹ בְּאַחַד, הָרִי זֶה מִתֵּר לִקְח. הָיוּ בִּידֹו מַעוֹת, וְהָרִי הֵן עָלָיו חוֹב, אוֹ שֶׁהָיוּ מִמִּשְׁכָּנִים לְכַתֶּבֶת אֶשְׁתּוֹ הָרִי זֶה מִתֵּר לִקְח.

יא. עֲנִי שֶׁצָּרָךְ וַיֵּשׁ לוֹ חֶצֶר וְכִלֵּי בֵּית, אֶפְלוֹ הָיוּ כָּלִי כֶּסֶף וְכִלֵּי זָהָב אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַכֵּר אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת כָּלִי תְּשַׁמִּישׁוֹ, אֲלֹא מִתֵּר לִקְח; וּמַצּוּה לַתֵּן לוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּכִלֵּי אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וּמַצָּעוֹת וּמִלְבוּשׁ וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֲבָל אִם הָיוּ כָּלִי כֶּסֶף אוֹ כָּלִי זָהָב כְּגוֹן מַגֵּרְדָה אוֹ עָלִי וְכִיּוּצָא בָּהֶן, מוֹכְרֵן וְלוֹקְח פְּחוֹת מֵהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, קֹדֶם שִׁיִּגִיעַ לְגִבּוֹת מִן הָעַם; אֲבָל אַחֵר שֶׁגָּבַהּ הַצְדָקָה מְחִיבִים אוֹתוֹ לְמַכֵּר כָּלִי וְלִקְח אַחֲרִים פְּחוֹתֵינ מֵהֶם, וְאַחֵר כֵּךְ יִטֹּל.

יב. בַּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ מַעִיר לָעִיר, וְתָמּוּ לוֹ הַמַּעוֹת בַּדֶּרֶךְ, וַאֲיֵין לוֹ מָה יֹאכֹל עֲתָה הָרִי זֶה מִתֵּר לִקְח לִקְט שְׂכָחָה וּפְאָה וּמַעֲשֹׂר עֲנִי, וְלִהְנוֹת מִן הַצְדָקָה; וְלִכְשִׁיִּגִיעַ לְבֵיתוֹ, אֵינוֹ חַיֵּב לְשֵׁלֶם שְׁהָרִי עֲנִי הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה: הֵא לְמָה זֶה דּוּמָה לָעֲנִי שֶׁהָעֲשִׂיר, שְׂאִינֹו חַיֵּב לְשֵׁלֶם.

יג. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ בָּתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים, וְאִם מְכָרֵן עֲתָה בִּימֵי הַגִּשְׁמִים מוֹכֵר בְּזוּל, וְאִם הִנִּיחֵן עַד יְמוֹת הַחֲמָה מוֹכְרֵן בְּשׁוּיָיָהֵן אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַכֵּר, אֲלֹא מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ מַעֲשֹׂר עֲנִי עַד חֲצִי דְּמִיָּהֵן; וְלֹא יִדְחֹק עֲצָמוֹ, וַיִּמָּכֵר שְׁלֹא בְּזָמָן מְכִירָה.

יד. הָיוּ שָׂאֵר הָאָדָם מוֹכְרִין בִּיקָר, וְהוּא אֵינוֹ מוֹצָא מִי שִׁיקָח מִמֶּנּוּ אֲלֹא בְּזוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּחוּק וְטְרוּד אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַכֵּר; אֲלֹא אוֹכֵל מַעֲשֹׂר עֲנִי וְהוֹלֵךְ עַד שִׁיִּמָּכֵר בְּשׁוּוֹה, וַיִּדְעוּ הַכָּל שְׂאִינֹו דְּחוּק לְמַכֵּר.

טו. עֲנִי שֶׁגָּבּוּ לוֹ כְּדֵי לְהַשְׁלִים מַחְסוּרוֹ, וְהוֹתִירוֹ עַל מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ הָרִי הַמוֹתֵר שְׁלוֹ; וּמוֹתֵר עֲנִיִּים, לָעֲנִיִּים. מוֹתֵר שְׁבוּיִים, לְשְׁבוּיִים; וּמוֹתֵר שְׁבוּי, לְאוֹתוֹ שְׁבוּי. מוֹתֵר מֵתִים, לְמֵתִים; מוֹתֵר הַמֵּת, לְיוֹרְשָׁיו.

טז. עֲנִי שֶׁנָּתַן פְּרוּסָה לְתְּמָחוּי, אוֹ פְּרוּטָה לַקֶּפֶה מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ; וְאִם לֹא נָתַן, אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לַתֵּן. נָתַנוּ לוֹ בְּגָדִים חֳדָשִׁים, וְהַחֲזִיר לָהֶן אֶת הַשְּׂחָקִין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ; וְאִם לֹא נָתַן, אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לַתֵּן.